

Jules van Dam

bestuurder De Tussenvoorziening

Nico Ooms

coördinator 't Groene Sticht en ontwikkelwerkplaats gemengd wonen

GEMENGD WONEN VOOR DAKLOZEN IN NEDERLAND

De uitdrukking 'beter een goede buur dan een verre vriend', is ook van toepassing op mensen die dakloos zijn geweest. Als je enige tijd in de rafelrand van de samenleving hebt gezeten, is de ervaring dat mensen van je wegstijgen niet vreemd. Sterker nog, je probeert dit voor te zijn door zelf al eerder weg te kijken.

Als je vervolgens stappen zet op weg naar herstel door met begeleiding zelfstandig te gaan wonen, is het van belang dat je burens niet wegkijken, maar je juist begroeten, een praatje maken en zo mogelijk je uitnodigen om deel te nemen aan activiteiten in de buurt.

Gemengd wonen

De historie van gemengd wonen ligt in de Middeleeuwen, voornamelijk in het klooster. Een aantal mensen koos voor het klooster uit een ideaal, anderen uit noodzaak. Bij gemengd wonen gaat het om woonprojecten waarin verschillende groepen doelbewust samen wonen, contact onderhouden en gezamenlijke activiteiten ondernemen. Het kan hierbij gaan om verscheidene combinaties van groepen, zoals reguliere huurders met ex-dak- en thuislozen, studenten met licht verstandelijk beperkte

jongeren, statushouders met werkende jongeren en studenten, et cetera. In de kern gaat het om mensen die een 'goede buur' voor elkaar willen zijn. Centraal staat het samenbrengen van mensen die vrijwillig kiezen voor het wonen in een dergelijk project, met bewoners die uit noodzaak de mogelijkheid tot ondersteuning en zorg moeten hebben.

De Tussenvoorziening ziet dat het ontbreken van een sociaal vangnet voor veel daklozen een fundamenteel probleem is en richt zich dan ook op gemengd wonen initiatieven. In samenwerking met woningbouwcorporatie Portaal zijn al meerdere projecten gericht op gemengd wonen ontwikkeld waarbij mensen uit de maatschappelijke opvang welkom zijn in een buurt om als actieve en betrokken burens samen te leven. Enkele voorbeelden zijn 't Groene Sticht (kader 1), Parana in de Utrechtse wijk

't Groene Sticht (2003)

't Groene sticht is het eerste gemengde woonbuurtje in Nederland met woon- en werkmogelijkheden voor mensen die dakloos zijn geweest. In 't Groene Sticht, gevestigd in de Utrechtse nieuwbouwwijk Leidsche Rijn in 2003, worden diverse vormen van wonen (huur en koop) gecombineerd met bedrijvigheid zoals een kringloopwinkel en een restaurant. De bewonersgroep bestaat uit alleenstaanden en gezinnen, studenten en senioren en sociaal kwetsbaren (waaronder ex-daklozen). Een belangrijk doel van 't Groene Sticht is de integratie tussen alle bewoners. De balans tussen deze groepen is zodanig dat er een prettige leefomgeving is ontstaan die niet alleen door de buurtbewoners van de buurt, maar ook door de bewoners van de wijk gewaardeerd wordt.

Overvecht, Majella Wonen en het grootschalige initiatief Place2BU, met 490 gerealiseerde woningen.

Sterke kanten en knelpunten

De ervaring met gemengd wonen in Utrecht is onderzocht en gedeeld in de ontwikkelwerkplaats 'gemengd wonen'. De resultaten daarvan zijn in januari 2018 gepresenteerd in het Huis van Portaal op de conferentie 'Goede Buren', waar onder grote belangstelling en enthousiasme vanuit meerdere partijen en invalshoeken kennis, ervaring en goede praktijken werden gedeeld. De woonprojecten laten zien hoe de ambitieuze maatschappelijke opdracht van het werken aan een inclusieve samenleving in de dagelijkse praktijk vorm kan krijgen. Ze laten ook zien hoe lastig dat kan zijn. Goede bedoelingen en idealisme alleen zijn vaak niet genoeg, juist omdat deze projecten verder gaan dan contact met begeleiders, afgestemd vrijwilligerswerk of louter de focus op onderling contact. De resultaten maken ook duidelijk dat zelfstandig wonen een worsteling zal blijven voor enkele cliënten afkomstig uit de opvang of beschermd wonen. Echter, als mensen zich welkom voelen en tijd krijgen, kunnen ze opbloeien en hun talenten gaan herontdekken en inzetten. Conflicten in de woonomgeving kunnen grote impact hebben op iemands welbevinden, net als een levendige, gastvrije en veilige woonomgeving. Aandacht voor sterke kanten en knelpunten is van groot belang voor het functioneren van de reeds onderzochte projecten, maar ook voor huidig bestaande en nog te ontwikkelen projecten.

Een bredere maatschappelijke ontwikkeling

De extramuralisering van de zorg is al jaren in volle gang en dit zal de komende jaren voortduren. Met de insteek van beschermd wonen naar begeleid thuis wonen, verplaatsen veel bewoners met een zorgbehoefte naar de wijk. Er is echter een grote overgang van een intramurale setting naar

zelfstandig wonen. 'Thuis in de wijk' gaat niet vanzelf. Het regulier plaatsnemen van deze mensen in wijken geeft soms problemen zoals geen acceptatie, sociale uitsluiting, isolatie en overlast door te laat ingrijpen. Vaak is er een gebrek aan sociale structuur en omwonenden willen er niks mee te maken hebben.

Toekomstige ontwikkelingen

Een huidig project vindt plaats bij De Cartesiusdriehoek, wat behoort tot het erfgoed van de spoorwegen in Utrecht. Voor herontwikkeling van dit gebied heeft een tender plaatsgevonden waarin een bijzonder woonconcept moest worden opgenomen. Er is gekozen om het concept van gemengd wonen zoals ontwikkeld door De Tussenvoorziening en Portaal op te nemen in het plan. Hierdoor zullen er de komende jaren 170 woningen voor dak- en thuislozen worden gerealiseerd op deze locatie.

Mensen die dakloos zijn geweest zijn geen homogene groep. Ze verschillen onderling in sterke mate, niet alleen wat betreft problematiek, ook wat betreft hun wensen en mogelijkheden om (op den duur) actief deel te nemen in de buurt. Om zo min mogelijk mensen die in aanmerking zouden komen voor dit woningtype uit te sluiten, wordt er gedifferentieerd in verschillende typen gemengd wonen in de Cartesius Driehoek. Door helder te formuleren wat er van elkaar verwacht wordt, wordt een woonomgeving gecreëerd waar zien en gezien worden mede mogelijk wordt gemaakt door het woonconcept van de buurt.

Voordelen van gemengd wonen voor zowel kwetsbare mensen als de omgeving

- Doelbewuste keuze van de burens voor een dergelijke woonsituatie
 - Bereidheid van reguliere huurders om zich in te zetten is vooraf getoetst
 - Nabuurschap wordt gedragen en ontwikkeld door de gezamenlijke woonvereniging, in vormen van diverse activiteiten gericht op ontmoeting
 - Bekendheid en betrokkenheid bij je leefomgeving geeft een positieve vorm van sociale controle
 - De begeleiding vanuit de maatschappelijke opvang richt zich niet alleen op het individu, maar is direct betrokken bij de ontwikkeling van de woonomgeving
 - De organisatie die begeleiding biedt, is bekend en makkelijk bereikbaar voor alle bewoners
 - Korte lijnen tussen de bewoner, sociaal beheer van de corporatie en de maatschappelijke opvang
 - Gemengd wonen geeft nadrukkelijk handvatten voor invulling van het eigen netwerk en vergroot daarbij de kans op succes
 - Zorg kan flexibel worden op-, dan wel afgeschaald
-